

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1584. Soc. 45.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

piscopo. Hic sub anathemate prohibuerat agitationem taurorum. Contempto ejus edicto ludum hunc celebrant. Turbatæ res erant utrinque. Unus de Societate exhibet, & improbat scelus, quòve forent illigati nodo. Persuadet, humiles adeant Pastorem suum, depreceatur veniam, ne mittant animas suas in tam aperta pericula. Parent monenti: sicq; quies urbi reddita.

22. Eboræ 30. Decembris vivorum contubernio exiit P. Emmanuel Alvarus Madeirensis, orbe toto notissimus, quia author Grammaticæ artis. Clarior à virtutibus, quibus exornavit animam. In Societatem admissus à Simone Rodericio 4. Junii anno 1546. Gaudebat ingenio felici. Præter linguam Latinam, scivit Græcam, Hebræam, Caldaicam, & Arabicam. Fuit è primis, qui Latinas litteras in hac Provincia docuerunt. Huic ingenio tam præclaro junxit sinceritatem virtutis & prudentiæ plenam. S. Ignatius ex aliorum narratione habens perspectum ejus candorem, vocabat suum Juniperum. Addebat, si Deus vellet miracula per aliquem de Societate patrare, non alium electurum, quàm Emmanuelem.

Moritur P. Emmanuel Alvarus.

23. Rexit Domum Professam, & Eboresse Collegium. Semper vixit intentus ad se in extremum agonem comparandum. Aliquando ad Gymnasium pergentem interrogârunt, quid esset facturus, si tunc monerent, adesse mortem? Respondit, se aliud non acturum, quàm quod ageret. Quo verbo satis ostendit, se sic vivere, tanquam si momentis singulis esset excessurus de vita. Usurpabat frequenter hujusmodi voces: *Deus, ego, tertium Gymnasium*. Significaverat, suas esse curas, DEO placere, curare profectum suum, & obire commendatum munus. Cùm hæc diceret, tertium moderabatur Gymnasium. Vita plena sanctissimis virtutum exemplis vulgata circumfertur.

Annus 1584. Soc. 45.

1. Alexander Valignanus Societatis per regna Orientis Visitator, cùm videret anno 1582, quantum crevisset Japonensis Ecclesia, plurimis populis, & Regibus Christo adhærentibus, censuit magni momenti fore ad fidem propagandam, si Christiani Reges per suos Legatos obedientiam præstarent summo Pontifici. Igitur tam longo itineri vincendo eliguntur adolescentes, qui decimum septimum ætatis annum non excederent.

Legatio Régum Japoniæ ad Pontificem.

2. Franciscus Rex Bungenfis mittit suo nomine Mansum Consobrinum Regis Fiungæ. Rex Arimæ, ac Dynasta Omurenfis mittunt Michaëlem, cujus pater erat patruelis Regis Arimenfis. His adjuncti fuere duo primæ nobilitatis tanquam comites Martinus Fara, & Julianus Nicaura. Additi præterea duo pueri honesto loco nati. Ut ipsos haberet curæ, missus noster Georgius Loyola Japonensis. Eos directurus venit P. Didacus Mesquita Lusitanus, qui postea mortuus in Japonia ex laboribus propter fidem tolerantis; huic Valignanus commisit vices suas.

3. Duobus annis insumptis, ex quo de Japonia fuerant egressi, anno 1584. Cocini navem in Lusitaniam conscenderunt. Accessit ex India Procurator Romam iturus P. Nonius Rodericius. Mense Augusto ingressi portum Ulyssiponensem in nostra Domo Professa hospitantur. Cardinalis Albertus Lusitanæ Pro-Rex eos excepit multis significationibus benevolentiæ. Maximus erat ad ipsos intuendos concursus. Septembris die quintâ profecti Aldeam Galegam, inde Eboram 8. ejusdem mensis subeunt.

4. Archiepiscopus Theotonius Japonensis Ecclesiæ singularis æstimator curam suam præmiserat montem majorem novum, ut ii adveherentur. Recepti Collegio sociorum omnium summâ exultatione. Archiepiscopus nullis xeniis, aut benevolentia signis, ut eos recrearet, pepercit. Dum morati sunt Eboræ, cùm ad prandium, tum ad cœnam epulas è domo sua paratas mittebat Archiepiscopus. Septembris die 15. contendere Villanvisfosam, ubi Duces

Antonius Franco.

S

Bri-

Brigantini regiâ munificentia tractarunt, iuveruntque pecuniis itineris expensas. Sub finem Octobris intrarunt Madritum; Rex Philippus venientes excepit eâ ceremoniâ, & apparatu, quo solebat magnorum Regum Legatos. Quocunque venere, miris omnium studiis excepti sunt. Alonii navem in Italiam conscendere, temporum adverforum causâ delati ad Majoricam insulam.

5. Mense Martio sequentis anni appullâ navis Liburnum in ditione magni Hetruriae Ducis, qui Legatos condecoravit magnificentiâ tanto digna Principe. Mora fecit Romae expectatiores. P. Nunius Rodericus, qui semper Legatos præcesserat tanquam paraturus hospitium, prior advenit Romam, omniumque, præsertim Gregorii XIII. Pont. Max. incendit desideria. Romam ingrediuntur 22. Martii. Effluxerant anni tres cum trigina tribus diebus, à quo solverant è Japonia. Optabant nostri ad minuendam invidiam, & ne nimis honoribus boni adolescentes intumescerent, ut privato alloquio eos Pontifex dignaretur. Verùm optimus senex, veluti hæc foret sui regni suprema felicitas, noluit eos conspectum suum adire, nisi maximâ pompâ, & omni cæmioniâ, quâ Regum Legatos soleret Romanus Pontifexmittere. Res peracta, quantâ fieri potuit magnificentiâ. Noster Gaspar Gonsalvius Doctor Eborensis habuit Latinam orationem nomine Legatorum. Solatio occupatus Gregorius nequirit à lacrymis temperare.

6. Tantam lætitiâ brevi funestavit obitus Pontificis, die videlicet undecimâ Aprilis, ætatis anno quarto supra octogesimum. Vix erit ullus Pontifex, qui Gregorii erga nostram minimam Societatem æquet amorem. Successit Gregorio Cardinalis Felix Peretus Franciscanus dictus Sixtus V. Imitatus in Legatos Gregorii munificentiam. Excelsere Româ die 3. Junii. Adierant nobiliores Italiæ urbes, Venetias, Patavium, Mediolanum, & alias. Ubique multis aucti muneribus, & honoribus. Quâ fuit iter, penè in populorum humeris ferebantur.

7. Initio Octobris relati in Lusitaniam non dispari plausu. Medio Decembri profecti sunt Conimbricam, ut ibi cum nostris transigerent Domini natalitia. Maximâ celebritate sunt excepti ab Episcopo Alphonso Castelbranco, Academia, Senatu, nostro Collegio, & scholis. Exhibitum drama de S. Joanne Baptista. Ulyssiponem se recepere fluente jam anno 1586. quo petiverunt in Indiam & Japoniam, quo anno denuo de iisdem recurret memoria. Nunc redeamus ad Annalium ordinem.

Res Domus
Professæ.

8. In Domo Professæ Aprilis mense celebratus Provinciae conventus. Electus Romam iturus Procurator P. Petrus Martinus Rector Portuensis. P. Ignatius Martinus bis hoc anno, petentibus Ducibus Brigantinis, habuit Villavissosæ missionem tempore Quadragesimæ, & Adventus, copioso animarum proventu. Inter cætera morem induxit Societati solemnem, eligendi singulis mensibus aliquem Divum tutelarem: tenuit deinde Domus Brigantina piam consuetudinem. Catharina Princeps reliquis prævit exemplo, eam secuta familia.

Domus pro
catechumenis
alendis,

9. P. Petrus Fonseca Domus Professæ Præpositus erexit egregia pietatis monumenta, & officinas, sumptum divinâ providentiâ sustinente. Curavit namque donari stabili reditu domum, in qua docerentur fidei nostræ mysteria catechumeni. Institutioni piæ præbuerunt occasionem aliquot Mauri domestici Xariffi, sive filii Regis, quem Sebastianus fuerat conatus solio restituere; hic Princeps vitam ducebat Alvaladii non longè ab Ulyssipone. Nonnulli Mauri nobiles de ipsius famulatu flagitarunt baptismo ablui. P. Fonseca quaesivit ipsis commoda, dum instruerentur. Inde cepit consilium erigendæ domus pro alendis catechumenis, quod ope Cardinalis Alberti feliciter assecutus, superatis difficultatibus, quæ fuerunt non parvæ. Ipse leges condidit, quibus administraretur.

profecti ad
Indiam.

10. Ad Indiam transfretarunt decem. Quatuor Lusitani, Franciscus Gommus Eboræ tironum Magister, Tristamus Costa Minister Collegii D. Antonii, Fran-

Franciscus Rodericius, & Antonius Almeida. Tres erant Hispani, Antonius Critana Martyr apud Japonos, Ægidius Martinus, & Franciscus Rozius, postea Archiepiscopus. Alii tres Itali, P. Cellus, P. Marcus Ferramus, & P. Petrus Paulus Martyr in Japonia.

11. In Domo Professæ 24. Maji demersus est Eduardus Menesius natus ^{Moritur Edu-} Castelbranci, adolescens primæ nobilitatis, & egregiæ virtutis. Quo tempore ^{ardus Mene-} adhuc erat tiro, cum ad ipsum ob mortem fratris devolveretur majoratus pat- ^{fius.} ternæ domûs, contempsit omnia propter Christum, dixitque: gaudere unicè, sibi vacasse tam pinguem hæreditatem, ut haberet, quod sperneret; nolle se- ipsum intricare caducis rebus. Non minus sanctè mortuus, quàm vixerat. Jam typis sunt commissæ illius Angelicæ virtutes.

12. Acceptis litteris P. N. Claudii de Renovatione spiritûs, incolas Pro- ^{Epistola de} fessæ Domûs invasit ardor roborandi vires spiritûs per S. P. Ignatii exercitia. ^{Renovatione} Prævit cæteris Provincialis; illius exemplum imitatus Præpositus; hunc alii sunt ^{spiritûs,} secuti. Cognito per Provinciam hujusmodi Professæ Domûs exemplo, Senio- rum vestigiis adhærere graviores in Collegiis.

13. Ante fores templi D. Rochi patebat campus, in quem rudera & ur- ^{Purgatur} bis sordes conjiciebantur. Erat locus tum DEI domui, tum ad eam veni- ^{campus ante} entibus valde incommodus. P. Fonseca diu non passus est illam sæditatem. ^{templum D.} Emit agri directum dominium, mox utile. Purgavit spatium. Plurimis civium ^{Rochi.} piissimum opus juyantibus. Fuit, qui protinus Domui largitus quadringentos cruciatis. Eum campum postea vendidit Præpositus, & in eo sunt erecta ædi- ficia nobilissima.

14. Ex scholis Ulyssiponenibus hoc anno septem supra sexaginta schola- ^{Res Ulyssipo-} stici se junxere diversis familiis sacris. Senatus urbis videns, quàm utile fo- ^{nenfis Colle-} ret communi bono Collegium, liberaliter donavit domos aliquas, & earum ^{gi.} septa novo ædificio necessaria.

15. Eboræ pro scholasticis in aula principe Academiæ instituta per Qua- ^{Res Eboren-} dragessimæ tempus verberatio singulis sabbathis. Septies, & ampliùs comple- ^{is Collegii.} batur domus. Illud erat magni exempli, quòd multitudo foris expectabat, & venerabili silentio, donec esset ingrediendi copia. Per unum de nostris in tem- plo Divi Antonii, quod est in foro publico Eborensi, Sodalitas instituta, cujus ope sublevarentur animæ flammis addictæ lustralibus. Alter sacerdos persuasit Civi locupletis, legaret Domui Misericordiæ viginti modios magnos tritici sin- gulis annis, & æreorum regalium quinquaginta millia.

16. In eo Collegio 21. Junii mortuus est piissimus adolescens Joannes ^{Moritur Joan-} Rosadus, Myrtili natus, similis Aloysio Gonzaga. Nulla est religiosa virtus, ^{nes Rosadus.} quam in se non expresserit. Id illius vita typis vulgata cumulatis declarat exemplis.

17. Locustarum infinità multitudine agrum Eborensis inundante, no- ^{Supplicatio} stri cum scholasticis instituere supplicationem ad placandum Numen. Ipsâ die ^{ob locustas.} expiati confessione, & sacro pane refecti scholastici, ut preces essent Deo gra- tiores. Deinde sub noctem longo agmine processerunt, præeuntibus alphabe- tariis cum Magistris, & sequentibus item cum Magistris uniuscujusq; Gymnasii scholasticis, & Theologis. His adhærebant sacerdotes centum induti linteis, manu tenentes singuli facem accensam. Claudebat agmen lignum Crucis sanctæ sub umbella. Quingenti verberabant terga. Processit agmen ad templum Cathedrale, inde ad puerum JESUM monasterii divæ Monicæ, & in Collegium receptum.

18. Bracharæ erecta Sodalitas B. Virginis pro nostris scholasticis. Ex- ^{Missiones, &} cursiones sacræ per diocesim factæ. Ex Eborensi pariter Collegio sacerdotes ^{Sodalitates.} octo, è Conimbricensi quinque missiones in diversis oppidis habuere. Bri- gantii novâ sodalitate auctus est cultus Marianus.

19. In Angola Paulus Diasius summus rei Lusitanæ Præfectus donavit ^{Res Angolæ.} Collegio spatium soli, ubi nunc est. Hactenus erat nostra domus separata ab urbe quarta leucæ parte, ut perspicuum est, magis habitantium incommodis, ^{& po-}

Antonius Franco.

& populi ad nostra confluentis ministeria. Confirmarunt eam donationem sequentes Praefecti; quanquam non parum de spatio dato civitas abriperit ad ampliandum forum publicum.

Profecti ad
Angolam.

20. In Angolam missi PP. Georgius Pereira Profectus, Didacus à Costa spiritualis Coadjutor, Joannes Ribeirus, & Simon Mendius Coadjutores. Navem regebat Senator juris consultus, homo perditæ conscientiæ. Hic, ne P. Pereira posset testari adversus ipsius regimen, compulit scribam dare in scripto testimonium de Patris moribus: eum scilicet, docere res absonas, peccato carere juramenta falsa, suadere militibus seditionem, & ejusmodi. Asserenti scribæ, cuncta esse veritatis nuda, respondit: id à se peragi, ut vim adversus ipsum non habeant Patris dicta. Exaravit omnia metu coactus scriba; postea, mordente conscientia, chartam aliam tradidit Pereiræ declarans, esse falsa, quæ Senatoris contineret charta. Dissimulavit Pater, & appulsus ad Angolam rogavit senatorem, sibi testimonium daret scriptum de suis in itinere moribus. Libenter impertivit optimum. Hujusmodi testimonium misit ad Provinciale, ut ipsi forent nota sua innocentia, & senatoris improbitas, si quid fortè deinceps moliretur.

Nosocomium
pro scholasti-
cis Eboræ.

21. Eboræ 19. Septembris positus est primus lapis ædificio nosocomii scholasticorum, quod construi jussit Serenissimus nostri Collegii, & Academiæ Fundator, ut in eo procuraretur valetudo scholasticorum, quibus tenuis fortuna, donavitque annuo redditu. Est dicatum B. Virgini à Pierate. A Rectore nostri Collegii administratur.

Annus 1585. Soc. 46.

I.

Profecti ad
Indiam &
naufragium.

Longo, & periculoso itinere excurrerunt ad Indos duodecim, octo Lusitani tres Itali, & unus Hispanus, in duas naves partiti. Navem S. Jacobi conscendere PP. Petrus Martinus Conimbricensis Doctor Theologus, Petrus Alvarus, Joannes Gonsalvius, Vincentius Zapata, & non sacerdotes Emmanuel Ferreira, & Emmanuel Diasius. Ceteri vehebantur in S. Laurentii nave: in hac defuncti vitæ P. Antonius Correa, cum non sacerdotibus Faustino Mayorga, & Joanne Francisco.

2. Navis S. Jacobi 10. Aprilis Tagum egressa, 19. Augusti illisa in brevibus, quæ de Judæa vocant, miserandum fecit naufragium. Summos inter labores nostri cum aliis in litus Cafrariæ evaserunt. Ibi sunt perpersi ærumnas gravissimas. Ceteris in arenis Africæ solitudine morte sublatis, fuere superstites P. Petrus Martinus, & Emmanuel Diasius. Petrus obiit Episcopus Japonensis. Emmanuel illustris fuit apud Sinas, & alias Orientis nationes.

Profecti ad
Basiliam ca-
piuntur ab
hæreticis.

3. Parum quoque fausta contigit Brasilica navigatio. Ad eam Provinciam juvandam Ulysipone 30. Januarii solvere non pauci: eos inter P. Laurentius Cardimius. In altum provecta navis Lusitana, debili vento ægre die prima fecit iter sex leucarum. Sub occasum solis duo Gallici myoparones, cum latuissent post rupem Sintricam, conspecta navi de latebris egressi, eam sequuntur nocte, & sub auroram assequuntur. Magnâ diei parte utrinque certatum est, conantibus hæreticis expugnare navem, Lusitanis defendere: horum, qui possent arma capere, erant duntaxat viginti quinque, & hi imparati. Gladius res acta. Sæpe Galli navem ingredi conantur, sæpe repulsi. Tandem die tertia certis conditionibus, quibus hæretici non steterè, deditionem faciunt.

4. P. Cardimius erecto in altum Crucifixi Servatoris simulacro, inter præliandum Lusitanos exhortans, glande plumbeâ fracto cranio in solum ruit. si adhiberi potuisset curatio, mortem evasisset. Postquam nostri fuerunt in hostis potestate, & cognitum, esse Societatis, Praefectus duarum navium adversus eos more sereno exarsit. Omnes è puppi propellit onerans conviciis, & corporis incursum deturbat in locum inferiorem. Dum fureret, illi sit obvisus P. Car-